

KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA

Usvojena od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 20. novembra 1989. godine

PREAMBULA

Države-potpisnice ove Konvencije,

Smatrajući da u skladu s principima proglašenim u Povelji Ujedinjenih nacija, priznavanje urođenog dostojanstva i jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske porodice predstavlja temelj slobode, pravde i mira na svijetu;

Imajući na umu da su narodi Ujedinjenih nacija, u Povelji potvrdili svoju vjeru u osnovna ljudska prava i u dostojanstvo i vrijednost ljudske osobe, i odlučili da potaknu društveni napredak i bolji životni standard u većoj slobodi;

Priznajući da su se Ujedinjene nacije u Opštoj deklaraciji o ljudskim pravima i u međunarodnim Ugovorima o ljudskim pravima, proglasile i složile se da svako ima sva prava i slobode izložene u ovim dokumentima, bez obzira na razlike kao što su rasa, boja kože, vjera, spol, jezik, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, imovina, rođenje ili bilo koji drugi status;

Podsjećajući da je Opšta deklaracija o ljudskim pravima Ujedinjenih nacija proglasila da djetinjstvo ima pravo na posebnu brigu i pomoć;

Ubijedeni da bi porodici, kao osnovnoj grupi društva i prirodnom okruženju za rast i dobrobit svojih članova, a naročito djece, trebalo pružiti potrebnu zaštitu i pomoć, tako da bi mogla potpuno preuzeti svoje obaveze u okviru ljudske zajednice;

Priznajući da bi dijete, zbog potpunog i skladnog razvoja svoje ličnosti trebalo da odrasta u porodičnom okruženju, u atmosferi sreće, ljubavi i razumijevanja;

Smatrajući da dijete treba da bude potpuno spremno da živi pojedinačnim životom u društvu, i odgojeno u duhu ideala proklamiranih u Povelji Ujedinjenih nacija, a naročito u duhu mira, dostojanstva, tolerancije, slobode, jednakosti i solidarnosti;

Imajući na umu da je potreba da se posebna briga posveti djeci izražena u Ženevskoj deklaraciji o pravima djeteta iz 1924. Kao i u Deklaraciji o pravima djeteta prihvaćenoj od Generalne skupštine 20. novembra 1959, priznata u Opštoj deklaraciji o ljudskim pravima, u međunarodnom Sporazumu o građanskim i političkim pravima (naročito u članovima 23. i 24, u međunarodnom Sporazumu o ekonomskim, društvenim i kulturnim pravima (naročito u članu 10), te u statutima i relevantnim dokumentima specijaliziranih agencija i međunarodnih organizacija koje se brinu za dobrobit djece;

Imajući na umu da, kao što je rečeno u Deklaraciji o pravima djeteta, "dijete, zbog svoje fizičke i duhovne nezrelosti, treba posebnu zaštitu i brigu, uključujući odgovarajuću zakonsku zaštitu, prije kao i poslije rođenja";

Podsjećajući na odredbe Deklaracije o društvenim i pravnim principima u pogledu zaštite i dobrobiti djece, sa posebnim osvrtom na smještaj u skrbničke porodice i usvajanje djece bilo u okviru zemlje ili međunarodno usvajanje, te na odredbe Standardnih minimalnih

pravila Ujedinjenih nacija za provođenje pravde za mlade (Pekinška pravila) i Deklaracije o zaštiti žena i djece u velikoj nevolji i oružanim sukobima;

Priznajući da u svim državama svijeta postoje djeca koja žive pod izuzetno teškim uslovima i da ta djeca trebaju posebnu brigu;

Uzimajući u obzir značaj tradicija i kulturnih vrijednosti svakog naroda za zaštitu i skladni razvitak djeteta;

Priznajući značaj međunarodne saradnje za poboljšanje životnih uslova djece u svakoj zemlji, a naročito u zemljama u razvoju,

dogovorile su se kao što slijedi:

DIO I

Član 1.

U ovoj Konvenciji dijete znači svako ljudsko biće mlađe od 18 godina, osim ako se po zakonu koji se primjenjuje na dijete punoljetnost ne stječe ranije.

Član 2.

1. Države-potpisnice će poštovati i garantirati prava izložena u ovoj Konvenciji svakom djetetu u svojoj jurisdikciji, bez diskriminacije bilo koje vrste, bez obzira kojoj rasi, boji, spolu, jeziku, religiji, političkom ili drugom mišljenju, nacionalnom, etničkom ili društvenom porijeklu, bez obzira na imovinsko stanje, onesposobljenosti, rođenje ili drugi status kome dijete, njegovi roditelji ili zakonski staratelji pripadaju.

2. Države-potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mjere da osiguraju zaštitu djeteta od svih oblika diskriminacije ili kazne na osnovu statusa, aktivnosti, izraženog mišljenja ili ubjeđenja roditelja djeteta, zakonskih staratelja ili članova porodice.

Član 3.

1. U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

2. Države-potpisnice uzimaju na sebe da osiguraju djetetu zaštitu i brigu koja je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca zakonski odgovornih za njega, i da bi se ovo postiglo, preduzeće sve zakonske i upravne mjere.

3. Države-potpisnice će osigurati da se institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu o djeci i njihovu zaštitu pridržavaju standarda uspostavljenih od odgovarajućih vlasti, naročito u pogledu sigurnosti, zdravlja, u broju i prikladnosti njihovog osoblja kao i odgovarajućeg nadzora nad njima.

Član 4.

Države-potpisnice će poduzeti sve odgovarajuće zakonske, upravne i druge mjere za implementaciju prava priznatih u ovoj Konvenciji. [to se tiče ekonomskih, društvenih i kulturnih prava, države-potpisnice će poduzeti takve mjere do krajnjih granica njima dostupnih sredstava, a, tamo gdje je to potrebno, i u okvirima međunarodne saradnje.

Član 5.

Države-potpisnice će poštovati odgovornosti, prava i dužnosti roditelja, ili, gdje je to primjenjivo, članova šire porodice ili društvene zajednice prema lokalnim običajima zakonskih staratelja ili drugih osoba zakonski odgovornih za dijete, da bi se pružilo, na način usklađen s razvojnim sposobnostima djeteta, odgovarajuće usmjerenje i vođstvo u primjeni prava djeteta priznatih u ovoj Konvenciji.

Član 6.

1. Države-potpisnice priznaju da svako dijete ima urođeno pravo na život.
2. Države-potpisnice će do krajnje moguće mjere osigurati preživljavanje i razvoj djeteta.

Član 7.

1. Dijete će biti registrirano odmah nakon rođenja i imaće od rođenja pravo na ime, pravo da stekne državljanstvo, i, koliko je to moguće, pravo da poznaje svoje roditelje i da se oni brinu za njega.
2. Države-potpisnice će osigurati implementaciju tih prava u skladu sa svojim nacionalnim zakonima i svojim obavezama prema relevantnim međunarodnim instrumentima u ovoj oblasti, naročito tamo gdje bi dijete bilo bez državljanstva.

Član 8.

1. Države-potpisnice će poštovati pravo djeteta da sačuva svoj identitet, uključujući državljanstvo, ime i porodične odnose koje priznaje zakon, bez nezakonitog uplitanja.
2. Tamo gdje je dijete nezakonito lišeno nekih ili svih elemenata svoga identiteta, države-potpisnice će pružiti odgovarajuću pomoć i zaštitu da bi se što prije uspostavio djetetov identitet.

Član 9.

1. Države-potpisnice će se pobrinuti da dijete ne bude protiv svoje volje odvojeno od svojih roditelja, osim kada nadležne vlasti koje podliježu sudskom ispitivanju odluče, u skladu s odgovarajućim zakonima i procedurama, da je takvo odvajanje potrebno u najboljem interesu djeteta. Takva odluka može biti potrebna u određenim slučajevima kao što su zlostavljanje ili zanemarivanje djeteta od roditelja, ili gdje roditelji žive odvojeno i mora se donijeti odluka o djetetovom mjestu stanovanja.
2. U bilo kakvim postupcima koji proizilaze iz stava 1. ovog člana, sve zainteresirane strane će dobiti priliku da učestvuju u postupku i izraze svoje poglede.

3. Države-potpisnice će poštovati pravo djeteta koje je odvojeno od jednog ili oba roditelja da održava lične veze i neposredni dodir s oba roditelja redovno, osim kada je to suprotno interesima djeteta.

4. Tamo gdje takvo odvajanje proizilazi iz bilo kakve akcije koju je započela država-potpisnica, kao što su pritvor, zatvor, progon, deportacija ili smrt (uključujući smrt proizašlu iz bilo kojeg uzroka dok je dotična osoba pod nadzorom) jednog ili oba roditelja, ili samog djeteta, ta država-potpisnica će, na zahtjev, dati roditeljima, djetetu ili, ako je to primjereno, drugom članu porodice bitne informacije o mjestu na kome se nalazi odsutni član (ili članovi) porodice, osim ako bi davanje takve informacije bilo štetno po dobrobit djeteta. Države-potpisnice će, nadalje, jamčiti da podnošenje takvog zahtjeva neće imati nikakve negativne posljedice po osobu (ili osobe) koje su u pitanju.

Član 10.

1. U skladu s obavezama država-potpisnica iz člana 9, stav 1, molbe djeteta ili njegovih roditelja da uđu u državu-potpisnicu ili izađu iz nje u cilju ponovnog sjedinjenja porodice rješavat će države-potpisnice na pozitivan, human i brz način. Države-potpisnice će nadalje jamčiti da podnošenje takvog zahtjeva neće imati nikakve negativne posljedice za podnosiocice molbe i članove njihove porodice.

2. Dijete čiji roditelji žive u različitim državama imat će pravo, osim u izuzetnim slučajevima, da redovno održava lične odnose i neposredni dodir s oba roditelja. Da bi se to postiglo i u skladu s obavezom država-potpisnica iz člana 9, stav 1, države-potpisnice će poštovati pravo djeteta i njegovih roditelja da napuste bilo koju zemlju, uključujući i svoju, kao i da uđu u svoju zemlju. Pravo napuštanja bilo koje zemlje biće ograničeno samo zakonskim propisima koji su potrebni da bi se zaštitila javna sigurnost, javni red (ordre public), javno zdravlje, moral, ili prava i slobode drugih, i ono je u skladu sa svim drugim pravima priznatim u ovoj Konvenciji.

Član 11.

1. Države-potpisnice će preduzeti mjere protiv nezakonitog odvođenja i nevraćanja djece iz inostranstva.

2. U tom cilju države-potpisnice će težiti zaključivanju bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili produžavanju postojećih sporazuma.

Član 12.

1. Države-potpisnice će osigurati djetetu koje je u stanju da oblikuje svoje vlastite stavove pravo da slobodno izražava takve stavove po svim pitanjima koja se tiču djeteta, a stavovima će se pridavati odgovarajuća važnost u skladu s uzrastom i zrelošću djeteta.

2. U ovu svrhu dijete će posebno dobiti priliku da bude saslušano u bilo kakvom sudskom ili upravnom postupku koji se tiče djeteta, bilo direktno, preko predstavnika ili odgovarajućeg tijela, na način koji je u skladu s proceduralnim pravilima nacionalnog zakona.

Član 13.

1. Dijete će imati slobodu izražavanja, i to pravo uključuje slobodu da traži, prima i daje informacije i ideje svih vrsta, bez obzira na granice, bilo usmeno ili pismeno, u štampi, u obliku umjetnosti ili preko bilo kojeg drugog medija po dječijem izboru.

2. Izražavanje ovog prava može biti podložno izvjesnim ograničenjima, ali ona moraju biti samo ona predviđena zakonom i neophodna:

(a) Za poštovanje prava ili ugleda drugih, ili

(b) Za zaštitu nacionalne sigurnosti ili javnog reda (ordre public), ili javnog zdravlja ili morala.

Član 14.

1. Države-potpisnice će poštovati pravo djeteta na slobodu misli, savjesti i religije.

2. Države-potpisnice će poštovati prava i društveni roditelja i, kada je to primjenljivo, staratelja, da daju usmjerenje djetetu u ispoljavanju njegovih prava na način koji je u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta.

3. Sloboda da se ispoljava vjera ili uvjerenja može se ograničiti samo na način propisan zakonom, i ako je to neophodno da bi se zaštitila javna sigurnost, red, zdravlje ili moral, ili osnovna prava i slobode drugih.

Član 15.

1. Države-potpisnice priznaju pravo djeteta na slobodu udruživanja i na slobodu mirnog zbora.

2. Nikakva se ograničenja ne mogu staviti na ispoljavanje ovih prava osim onih nametnutih u skladu sa zakonom i koja su potrebna u demokratskom društvu, u interesu državne sigurnosti ili javne bezbjednosti, javnog reda (ordre public), zaštite javnog zdravlja, morala ili zaštite prava i sloboda drugih.

Član 16.

1. Nijedno dijete neće biti podvrgnuto proizvoljnom ili nezakonitom uplitanju u njegov privatni život, porodicu, dom ili dopisivanje, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled.

2. Dijete ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog uplitanja ili napada.

Član 17.

Države-potpisnice priznaju značajnu funkciju masovnih medija i jamčiće djetetu pristup informacijama i materijalima iz različitih domaćih i međunarodnih izvora, naročito onih koji imaju za cilj unapređenje djetetove društvene, duhovne i moralne dobrobiti i fizičkog i mentalnog zdravlja.

U tom cilju države-potpisnice će:

- (a) Podržavati masovne medije u širenju informacija i materijala koji donose djetetu društvenu i kulturnu korist i u duhu člana 29.
- (b) Podržavati međunarodnu saradnju u proizvodnji, razmjeni i širenju takvih informacija i materijala iz različitih kulturnih, nacionalnih i međunarodnih izvora;
- (c) Podržavati proizvodnju i distribuciju dječijih knjiga;
- (d) Podržavati masovne medije da posvete posebnu pažnju lingvističkim potrebama djeteta koje pripada manjinskoj grupi ili koje je autohtono;
- (e) Podržavati razvitak odgovarajućih smjernica za zaštitu djeteta od informacija ili materijala koji štetno djeluju na njegovu dobrobit, imajući na umu odredbe članova 13. i 18.

Član 18.

1. Države-potpisnice će se truditi što više mogu da osiguraju priznanje principa da oba roditelja u osnovi imaju zajedničku odgovornost za podizanje i razvitak djeteta. Roditelji ili, ako je takav slučaj, zakonski staratelji, snose prvenstvenu odgovornost za podizanje i razvitak djeteta. Njihova osnovna briga će biti najbolji djetetovi interesi.
2. Da bi garantirale i unaprijedile prava iznesena u ovoj Konvenciji, države-potpisnice će pružiti odgovarajuću pomoć roditeljima ili zakonskim starateljima, u snošenju odgovornosti za podizanje djeteta i osiguraće razvitak institucija, ustanova i službi za brigu o djeci.
3. Države-potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mjere da bi se osiguralo da djeca zaposlenih roditelja imaju pravo da se koriste službama i ustanovama za brigu o djeci koje im odgovaraju.

Član 19.

1. Države-potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće zakonske, upravne, društvene i obrazovne mjere da bi se dijete zaštitilo od svih oblika fizičkog, ili mentalnog nasilja, povrede ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemarnog postupka, zloupotrebe ili eksploatacije, uključujući i seksualno zlostavljanje dok je na brizi roditelja, zakonskih staratelja ili bilo koje druge osobe koja se brine o djetetu.
2. Takve zaštitne mjere treba da u odgovarajućoj mjeri uključuju i djelotvorne postupke na uspostavljanju društvenih programa da bi se pružila potrebna podrška djetetu i onima koji se brinu o djetetu, kao i drugih oblika sprečavanja i identifikacije, prijavljivanja, preporučivanja, istraživanja, liječenja i praćenja slučajeva zlostavljanja djece opisanih ranije i, kada je to potrebno, sudsko uključivanje.

Član 20.

1. Dijete privremeno ili stalno lišeno svog porodičnog okruženja, ili ono koje zbog vlastitih najboljih interesa ne može ostati u tom okruženju, imaće pravo na posebnu zaštitu i pomoć koju će pružiti država.

2. Države-potpisnice će u skladu sa svojim nacionalnim zakonima obezbijediti alternativnu brigu za takvo dijete.

3. Takva briga može uključiti, pored ostalog, davanje na brigu, kafalu u islamskom zakonu, usvajanje, ili, ako je potrebno, smještanje u odgovarajuće institucije za brigu o djeci. Kada se budu razmatrala rješenja, dužna pažnja biće posvećena poželjnosti kontinuiteta u dječijem podizanju, kao i dječijem etničkom, vjerskom, kulturnom i lingvističkom porijeklu.

Član 21.

Države-potpisnice koje priznaju i/ili dozvoljavaju sistem usvajanja obezbijedit će da najbolji interesi djeteta budu osnovni kriterij te će:

(a) Obezbijediti da usvajanje djeteta može biti odobreno samo od odgovornih vlasti koje odlučuju, u skladu sa zakonom i postupcima i na osnovu svih značajnih i pouzdanih informacija, da se usvajanje može odobriti u odnosu na dječiji status koji se tiče roditelja, rođaka i zakonskih staratelja, i da, ako je to potrebno, zainteresirana lica daju svoj svjesni pristanak na usvajanje na osnovu one preporuke koja se smatra neophodnom;

(b) Priznati da usvajanje u drugoj zemlji može da se razmotri kao alternativni način brige za dijete, ako se dijete ne može zbrinuti u drugoj porodici ili biti usvojeno, ili se ne može na odgovarajući način zbrinuti u zemlji iz koje je porijeklom;

(c) Obezbijediti da dijete čiji se slučaj razmatra za usvojenje u drugoj zemlji, uživa zaštitu i standarde jednake onima koji postoje u slučaju usvajanja u vlastitoj zemlji;

(d) Preduzeti sve potrebne mjere da obezbijedi da u slučaju usvajanja u drugoj zemlji, to ne rezultira nepriličnim stjecanjem profita od onih koji su u to uključeni;

(e) Unaprijediti, gdje je to prikladno, ciljeve ovog člana zaključujući bilateralne ili multilateralne dogovore ili sporazume i težiti, u ovom okviru, da se obezbijedi da ovlašteni organi ili vlasti provode smještanje djeteta u drugoj zemlji.

Član 22.

1. Države-potpisnice će preduzeti odgovarajuće mjere da obezbijede da dijete koje traži status izbjeglice ili koje se smatra izbjeglicom prema primjenjivim međunarodnim i domaćim zakonima i postupcima dobije, bez obzira da li je praćeno svojim roditeljima ili drugim osobama, odgovarajuću zaštitu i humanitarnu pomoć u očuvanju primjenljivih prava izloženih u ovoj Konvenciji, u drugim međunarodnim instrumentima ljudskih prava ili humanosti čiji su potpisnici spomenute države.

2. U tu svrhu države-potpisnice će, ukoliko to budu smatrale za potrebno, sarađivati u svim naporima Ujedinjenih nacija i drugih ovlaštenih međudržavnih organizacija ili nevladinih organizacija koje sarađuju s Ujedinjenim nacijama da se zaštiti i pomogne takvom djetetu i da se potraže roditelji ili drugi članovi porodice bilo kojeg djeteta-izbjeglice da bi se dobili podaci potrebni za ponovno sjedinjenje s njegovom porodicom. U slučajevima gdje se ne mogu pronaći roditelji ili drugi članovi porodice, djetetu će biti pružena ista zaštita kao i bilo kojem drugom djetetu koje je privremeno ili stalno lišeno svog porodičnog okruženja iz bilo kojeg razloga, kako se ističe u ovoj Konvenciji.

Član 23.

1. Države-potpisnice priznaju da mentalno ili fizički onesposobljeno dijete treba da uživa pun i pristojan život, u uslovima koji obezbjeđuju dostojanstvo, potiču samopouzdanje i olakšavaju aktivno dječije učešće u zajednici.

2. Države-potpisnice priznaju pravo onesposobljenom djetetu na posebnu brigu i potpomagaće i obezbjeđivati, u zavisnosti od dostupnih sredstava, pružanje pomoći takvom djetetu i onima koji su odgovorni za brigu o njemu, pomoć koju oni zatraže i koja odgovara dječijem stanju i prilikama roditelja ili drugih koji se brinu za dijete.

3. Priznajući posebne potrebe onesposobljenog djeteta, pomoć koja se daje u skladu sa stavom 2. ovog člana davat će se besplatno gdje god je to moguće, uzimajući u obzir finansijska sredstva roditelja ili drugih koji se brinu za dijete, i ona će biti planirana tako da se onesposobljenom djetetu pruži uspješan pristup obrazovanju, školovanju, zdravstvenim službama, službama za rehabilitaciju, pripremi za zaposlenje i mogućnostima rekreacije na način koji pomaže djetetu da postigne što potpuniju moguću društvenu integraciju i individualni razvitak, uključujući njegov kulturni i duhovni razvitak.

4. Države-potpisnice će unapređivati, u duhu međunarodne saradnje, razmjenu odgovarajućih informacija na polju preventivne zdravstvene zaštite i medicinskog, psihološkog i funkcionalnog liječenja onesposobljenog djeteta, uključujući širenje informacija kao i pristup metodama rehabilitacije, obrazovanju i službama profesionalne orijentacije, sa ciljem da se omogući državama-potpisnicama da poboljšaju svoje mogućnosti i stručnost i da prošire svoje iskustvo u tim područjima. U tom pogledu posebno će se uzimati u obzir potrebe zemalja u razvoju.

Član 24.

1. Države-potpisnice priznaju pravo djeteta da uživa najviši standard zdravlja koji je moguće dostići, i da ima pristup institucijama za liječenje i zdravstvenu rehabilitaciju.

2. Države-potpisnice će težiti ka punom provođenju ovog prava, a posebno će preduzeti sljedeće odgovarajuće mjere:

(a) Da smanje smrtnost dojenčadi i djece;

(b) Da obezbijede pružanje potrebne medicinske pomoći i brige za zdravlje svoj djeci, s naglaskom na razvitak primarne zdravstvene zaštite;

(c) Da se bore protiv bolesti i neishranjenosti, uključujući, u okviru primarne zdravstvene zaštite, između ostalog, primjenu dostupnih tehnologija i davanje odgovarajuće prehrane i čiste vode za piće, uzimajući u obzir opasnosti i rizike zagađenja čovjekove okoline;

(d) Da majkama obezbijede odgovarajuću zdravstvenu zaštitu prije i poslije porođaja;

(e) Da obezbijede da su svi djelovi društva, naročito roditelji i djeca, obaviješteni, da imaju pristup obrazovanju i da im se daje podrška pri korištenju osnovnog znanja o dječijem zdravlju i prehrani, o prednostima dojenja, higijene i ekoloških sanitarija, kao i spriječavanje nesretnih slučajeva;

(f) Da razvijaju preventivnu zdravstvenu zaštitu, savjetovanje za roditelje, kao i obrazovanje u planiranju porodice i odgovarajuće službe.

3. Države-potpisnice će preduzeti sve efikasne i odgovarajuće mjere da bi se uklonili svi tradicionalni običaji škodljivi po dječije zdravlje.

4. Države-potpisnice se obavezuju da će poticati i ohrabrivati međunarodnu saradnju da bi se postepeno potpuno ostvarilo pravo priznato u ovome članu. U ovom pogledu posebna briga će biti posvećena potrebama zemalja u razvoju.

Član 25.

Države-potpisnice priznaju pravo djeteta koje je od strane odgovarajućih vlasti poslano u određenu instituciju radi brige, zaštite ili liječenja njegovog fizičkog ili mentalnog zdravlja na periodično preispitivanje tretmana koji se pruža djetetu i svih drugih okolnosti značajnih za njegov smještaj.

Član 26.

1. Države-potpisnice priznaju svakom djetetu pravo na prednosti socijalne sigurnosti, uključujući socijalno osiguranje, i poduzeće potrebne mjere da se postigne potpuno ostvarenje ovog prava u skladu sa svojim nacionalnim zakonom.

2. Prednosti treba da budu pružene, gdje je to primjenjivo, uzimajući u obzir sredstva i prilike djeteta i osoba koje su odgovorne za izdržavanje djeteta, kao i druge usluge značajne za potraživanje povlastica od strane samog djeteta ili u ime djeteta.

Član 27.

1. Države-potpisnice priznaju pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvitku.

2. Roditelj(i) ili drugi odgovorni za dijete imaju prvenstvenu odgovornost da obezbijede, u okviru svojih sposobnosti i finansijskih mogućnosti, uslove života potrebne za djetetov razvitak.

3. Države-potpisnice, u skladu s nacionalnim uslovima i u okviru svojih sredstava, preduzet će odgovarajuće mjere da pomognu roditeljima i drugim odgovornim za dijete u ostvarivanju ovog prava, pa će u slučaju potrebe dati materijalnu pomoć i pomagati programe, naročito one koji se tiču prehrane, odijevanja i stanovanja.

4. Države-potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mjere da obezbijede da dijete dobije izdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje imaju finansijsku odgovornost za dijete, i u državi-potpisnici i iz inozemstva. Naročito ako osoba koja ima finansijsku odgovornost za dijete živi u nekoj državi drugačijoj od države u kojoj živi dijete, države-potpisnice će poticati pristup međnarodnim sporazumima ili zaključivanje takvih sporazuma, kao i sklapanje drugih odgovarajućih aranžmana.

Član 28.

1. Države-potpisnice priznaju pravo djeteta na obrazovanje, a da bi se ovo pravo ostvarilo postupno i na osnovi jednakih mogućnosti, one će napose:

- (a) Proglasiti osnovno školovanje obaveznim i besplatno dostupnim za svakoga;
- (b) Ohrabrivati razvitak različitih oblika srednjeg obrazovanja, uključujući opšte i stručno obrazovanje, učiniti ih dostupnim i pristupačnim svakom djetetu, i poduzeti odgovarajuće mjere kao što je uvođenje besplatnog obrazovanja i nuđenje finansijske pomoći u slučaju potrebe;
- (c) Omogućiti pristup visokom obrazovanju za sve, na osnovu sposobnosti, svim odgovarajućim sredstvima;
- (d) Učiniti dostupnim svoj djeci obrazovne i stručno-obrazovne informacije i savjetovanje;
- (e) Preduzeti mjere da se podrži redovno pohađanje škola i smanjenje stopa prekida školovanja.

2. Države-potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mjere da bi se obezbijedilo da se školska disciplina provodi na način primjeren dječijem ljudskom dostojanstvu i u skladu s ovom Konvencijom.

3. Države-potpisnice će unaprijeđivati i ohrabrivati međunarodnu saradnju u stvarima koje se odnose na obrazovanje, naročito da bi se pridonijelo eliminaciji neukosti i nepismenosti širom svijeta i olakšao pristup naučnom i tehničkom znanju i modernim nastavnim metodama. U ovom pogledu će se posebna pažnja posvetiti potrebama zemalja u razvoju.

Član 29.

1. Države-potpisnice se slažu da se obrazovanje djeteta usmjeri ka:

- (a) Razvoju dječije ličnosti, talenta i mentalnih i fizičkih sposobnosti do njihovih punih mogućnosti;
- (b) Razvoju poštovanja prema ljudskim pravima i osnovnim slobodama kao i principima zajamčenim u Povelji Ujedinjenih nacija;
- (c) Razvoju poštovanja prema roditeljima djeteta, djetetovom kulturnom identitetu, jeziku i vrijednostima, prema nacionalnim vrijednostima zemlje u kojoj dijete živi, zemlji iz koje može poticati, kao i prema civilizacijama drukčijim od njegove vlastite;
- (d) Pripremi djeteta za odgovoran život u slobodnom društvu, u duhu razumijevanja, mira, tolerancije, jednakosti spolova i prijateljstva prema svim narodima, etničkim, nacionalnim i vjerskim grupama, kao i osobama urođeničkog porijekla;
- (e) Razvoju poštovanja prema prirodnoj okolini.

2. Nijedan dio ovog člana ili člana 28. neće se tumačiti tako da bi mogao smetati slobodi pojedinaca ili tijela da osnuju i usmjeravaju obrazovne institucije, uvijek pod uslovom da se poštuju principi izloženi u stavu 1. ovog člana i zahtjevi da obrazovanje koje se odvija u takvoj instituciji mora odgovarati minimalnim standardima koje je postavila država.

Član 30.

U onim državama u kojima postoje etničke, religiozne ili lingvističke manjine, ili osobe autohtonog porijekla, djetetu koje pripada takvoj manjini ili koje je autohtono neće biti zaniijekano pravo da, u zajednici s drugim članovima svoje grupe, uživa svoju kulturu, da ispovijeda svoju vjeru ili da upotrebljava svoj jezik.

Član 31.

1. Države-potpisnice priznaju pravo djeteta na odmor i slobodno vrijeme, na igru i rekreaciju koji odgovaraju starosti djeteta i na slobodno učešće u kulturnom životu i umjetnostima.

2. Države-potpisnice će poštovati i unapređivati pravo djeteta da u punoj mjeri učestvuje u kulturnom i umjetničkom životu, i potpomagaće pružanje odgovarajućih i jednakih prilika za kulturnu, umjetničku i rekreativnu aktivnost, kao i za slobodno vrijeme.

Član 32.

1. Države-potpisnice priznaju pravo djeteta da bude zaštićeno od ekonomske eksploatacije i od bilo kakvog rada koji je vjerovatno opasan, može ometati dječije obrazovanje, ili naškoditi dječijem zdravlju ili fizičkom, mentalnom ili društvenom razvoju.

2. Države-potpisnice će poduzeti zakonske, upravne, društvene i obrazovne mjere da bi se obezbijedilo provođenje ovog člana. Sa ovim ciljem i uzimajući u obzir relevantne odredbe drugih međunarodnih instrumenata, države-potpisnice će naročito:

(a) Odrediti minimalnu starost ili minimalne starosti za zapošljavanje;

(b) Pobrnuti se za odgovarajuća pravila o radnome vremenu i uslovima zaposlenja;

(c) Pobrnuti se za odgovarajuće kazne ili druge sankcije koje će obezbijediti uspješno provođenje ovog člana.

Član 33.

Države-potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mjere, uključujući zakonske, upravne, društvene i obrazovne mjere, da bi se djeca zaštitila od protivzakonite upotrebe opojnih droga i psihotropnih supstanci, kako je to definirano u relevantnim međunarodnim ugovorima, kao i da bi se spriječilo korištenje djece u nezakonitoj proizvodnji i prodaji takvih supstanci.

Član 34.

Države-potpisnice se obavezuju da će zaštititi dijete od svih oblika seksualne eksploatacije i seksualne zloupotrebe. U tu svrhu države-potpisnice će naročito poduzeti sve odgovarajuće mjere da se spriječi:

(a) Poticanje ili tjeranje djeteta da se upusti u bilo kakvu nezakonitu seksualnu aktivnost;

(b) Korištenje djeteta u cilju eksploatacije za prostituciju ili druge nezakonite seksualne radnje;

(c) Korištenje djeteta u cilju eksploatacije u pornografskim predstavama ili materijalima.

Član 35.

Države-potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere da bi se spriječilo otimanje, prodaja i trgovina djecom za bilo kakve svrhe, u bilo kom obliku.

Član 36.

Države-potpisnice će zaštititi dijete od svih drugih oblika eksploatacije štetne po bilo koji vid dječije dobrobiti.

Član 37.

Države-potpisnice će obezbijediti da:

(a) Nijedno dijete ne bude podvrgnuto mučenju ili drugom okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupku ili kazni. Ni smrtna kazna ni doživotna robija bez mogućnosti oslobađanja ne mogu se nametnuti kod prijestupa koji su počinile osobe mlađe od osamnaest godina;

(b) Nijedno dijete neće biti nezakonito ili proizvoljno lišeno slobode. Hapšenje, pritvor ili zatvaranje djeteta odvijat će se u skladu sa zakonom i biće preduzeto samo kao posljednja mjera i na što kraće odgovarajuće vrijeme;

(c) Sa svakim djetetom lišenim slobode postupaće se humano i s poštovanjem prema urođenom dostojanstvu ljudske osobe, i na način koji uzima u obzir potrebe osobe te starosti. Posebno će svako dijete lišeno slobode biti odvojeno od odraslih, osim ako to nije u najboljem dječijem interesu, a imaće pravo da održava dodire sa svojom porodicom putem dopisivanja i posjeta, osim u izuzetnim okolnostima;

(d) Svako dijete lišeno slobode imat će pravo na brz pristup zakonskoj i drugoj odgovarajućoj pomoći, pravo da ospori zakonitost svog lišavanja slobode pred sudom ili drugom nadležnom, neovisnom i nepristranom vlasti i na brzu odluku o bilo kakvoj takvoj akciji.

Član 38.

1. Države-potpisnice se obavezuju da će poštovati i osigurati poštovanje pravila međunarodnog humanitarnog zakona primjenjivog na njih u oružanim sukobima koji se tiču djece.

2. Države-potpisnice će preduzeti sve ostvarive mjere da obezbijede da osobe koje još nisu napunile petnaest godina ne učestvuju direktno u neprijateljstvima.

3. Države-potpisnice neće regrutirati nijednu osobu koja još nije napunila petnaest godina u svoje oružane snage. Pri regrutaciji onih koji su napunili petnaest godina, ali još nemaju osamnaest godina, države-potpisnice će se truditi da daju prednost onima koji su najstariji.

4. U skladu sa svojim obavezama po međunarodnom humanitarnom zakonu da zaštite civilno stanovništvo u oružanim sukobima, države-potpisnice će preduzeti sve ostvarive

mjere da obezbijede zaštitu djece i brigu o onoj djeci koja su pogođena oružanim sukobom.

Član 39.

Države-potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće mjere da unaprijede fizički i psihološki oporavak djeteta koje je žrtva bilo kojeg oblika zanemarivanja, eksploatacije ili zlostavljanja, mučenja ili bilo kojeg drugog oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupka ili kazne, ili oružanih sukoba. Takav oporavak i reintegracija treba da se odvija u okolini koja daje potporu zdravlju, samopoštovanju i dostojanstvu djeteta.

Član 40.

1. Države-potpisnice priznaju pravo svakog djeteta koje je navodno prekršilo, ili je optuženo za kršenje krivičnog zakona, da se prema njemu postupa na način u skladu s unapređenjem djetetovog osjećanja dostojanstva i vrijednosti, koji osnažuje dječije poštovanje prema ljudskim pravima i osnovnim slobodama drugih, i koji uzima u obzir dječiju starost i poželjnost dječije reintegracije, kao i dječije preuzimanje konstruktivne uloge u društvu.

2. U tome cilju, i imajući na umu poštovanje relevantnih odredbi međunarodnih instrumenata, države-potpisnice će posebno obezbijediti da:

(a) Nijedno dijete neće biti obijeđeno, optuženo ili ocijenjeno kao prekršilac krivičnog zakona zbog činova ili propusta koji nisu bili zabranjeni nacionalnim ili međunarodnim zakonom u vrijeme kad su bili počinjeni;

(b) Svako dijete koje je obijeđeno ili optuženo da je prekršilo krivični zakon imat će u najmanju ruku sljedeće garancije:

(i) Da će biti smatrano nevinim dok ne bude prema zakonu dokazano da je krivo;

(ii) Da će odmah i direktno biti obaviješteno o optužbama protiv sebe, i ako je to moguće, preko svojih roditelja ili zakonskih staratelja, te da će imati zakonsku i drugu odgovarajuću pomoć u pripremi i izlaganju svoje odbrane;

(iii) Da će se o optužbi odlučiti bez odlaganja od jednog ovlaštenog, neovisnog i nepristranog sudskog tijela ili vlasti na poštenoj raspravi u skladu sa zakonom, u prisustvu zakonske ili druge odgovarajuće pomoći, i da će se, osim ako se bude smatralo da to nije u najboljem interesu djeteta, posebno uzeti u obzir njegova starost ili situacija, kao i njegovih roditelja odnosno zakonskih staratelja;

(iv) Da neće biti prisiljeno da svjedoči ili da prizna krivnju, da će se ispitati svjedoci protiv njega i da će se obezbijediti i učešće i ispitivanje svjedoka u njegovu korist, pod jednakim uslovima;

(v) Ako se smatra da je prekršilo krivični zakon, da će se takva odluka i druge mjere nametnute kao njene posljedice preispitati od strane kompetentnije, neovisne i nepristrasne vlasti ili sudskog tijela u skladu sa zakonom;

(vi) Da će imati slobodan pristup prevodiocu, ako dijete ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava;

(vii) Da će njegov privatni život biti poštovan u svim dijelovima postupka.

3. Države-potpisnice će nastojati da pomognu uspostavi zakona, procedura, vlasti i institucija koje se posebno bave djecom koja su obijeđena, optužena ili je ocijenjeno da su prekršila krivični zakon, i to naročito:

(a) Ustanovljenju minimalne starosti ispod koje će biti smatrano da djeca nisu imala sposobnosti da prekrše krivični zakon;

(b) Gdje god je to odgovarajuće ili poželjno, mjerama postupka prema takvoj djeci bez upuštanja u sudski postupak, ako se potpuno poštuju ljudska prava i zakonska jamstva.

4. Biće dostupne različite uredbe kao što su naredbe o brizi, savjetovanju i nadzoru; savjetovanje; uslovna kazna; usvajanje; obrazovni i stručni programi i druge alternative zatvoru, da bi se obezbijedilo da se sa djecom postupa na način koji odgovara njihovoj dobrobiti, a proporcionalan je i okolnostima i prekršaju.

Član 41.

Ništa u ovoj Konvenciji neće uticati na bilo kakve odredbe koje više pridonose ostvarenju prava djeteta, a mogu biti sadržane u:

(a) Zakonu države-potpisnice; ili

(b) Međunarodnom zakonu koji važi za dotičnu državu.

DIO II

Član 42.

Države-potpisnice se obavezuju da obznane principe i odredbe Konvencije, na odgovarajući i aktivan način, kako djeci tako i odraslima.

Član 43.

1. U svrhu određivanja napretka koji su države-potpisnice postigle u realizaciji obaveza preuzetih u ovoj Konvenciji, ustanoviće se Komitet za prava djeteta koji će imati u tekstu navedene funkcije.

2. Komitet će se sastojati od deset stručnjaka visokog moralnog ugleda i priznate stručnosti na polju kojim se bavi ova Konvencija. Države-potpisnice će izabrati članove Komiteta među svojim građanima i oni će služiti u ličnom svojstvu, uzimajući u obzir jednaku geografsku raspodjelu kao i glavne zakonske sisteme.

3. Članovi Komiteta će biti birani tajnim glasanjem s popisa osoba koje su nominirale države-potpisnice. Svaka država-potpisnica može nominirati jednu osobu među svojim građanima.

4. Prvi izbor Komiteta održat će se ne više od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ove Konvencije, a nakon toga svake druge godine. Najmanje četiri mjeseca prije datuma

svakog izbora generalni sekretar Ujedinjenih nacija će uputiti pismo državama-potpisnicama pozivajući ih da predlože svoje nominacije u roku od dva mjeseca. Generalni sekretar će nakon toga pripremiti listu po abecednom redu svih osoba nominiranih na taj način, naznačavajući države-potpisnice koje su ih nominirale, i predložiti je državama-potpisnicama ove Konvencije.

5. Izbori će se održati na sastancima država-potpisnica koje saziva generalni sekretar u sjedištu Ujedinjenih nacija. Na tim sastancima, na kojima dvije trećine država-potpisnica čine kvorum, osobe izabrane u Komitet bit će one koje dobiju najveći broj glasova i apsolutnu većinu glasova predstavnika država-potpisnica koji su bili prisutni i koji su glasali.

6. Članovi Komiteta se biraju na termin od četiri godine. Oni se mogu reizabrati ako budu ponovo nominirani. Mandat pet članova izabranih po prvim izborima će isteći nakon dvije godin. Odmah nakon prvih izbora, imena tih pet članova, odredit će žrijebom predsjedavajući tog sastanka.

7. Ako neki član Komiteta umre ili podnese ostavku ili izjavi da iz bilo kojeg razloga više ne može vršiti svoje dužnosti u Komitetu, država-potpisnica koja je nominirala tog člana postaviti će drugog stručnjaka, svog građanina, da služi preostali dio termina, ako to Komitet odobri.

8. Komitet će ustanoviti svoja vlastita proceduralna pravila.

9. Komitet će birati svoje funkcionere na period od dvije godine.

10. Sjednice Komiteta će se normalno održavati u sjedištu Ujedinjenih nacija ili na nekome drugom pogodnom mjestu koje Komitet odabere. Komitet će se normalno sastajati jednom godišnje. Trajanje sastanka Komiteta će biti određeno, i ako je potrebno, ponovo određeno, na sastanku država-potpisnica ove Konvencije, pod uslovom da to odobri Generalna skupština.

11. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija dat će potrebno osoblje i uređaje da bi Komitet mogao uspješno vršiti svoje funkcije po ovoj Konvenciji.

12. Uz pristanak Generalne skupštine, članovi Komiteta uspostavljenog ovom Konvencijom primat će naknadu iz sredstava Ujedinjenih nacija već prema uslovima i prilikama koje odredi Skupština.

Član 44.

1. Države-potpisnice se obavezuju da će Komitetu slati, preko generalnog sekretara Ujedinjenih nacija, izvještaje o mjerama koje su donijele, a koje djeluju na prava priznata ovdje i o napretku koji je postignut u uživanju tih prava: (a) u roku od dvije godine od stupanja na snagu Konvencije za određenu državu-potpisnicu;

(b) nakon toga, svakih pet godina.

2. Izvještaji sačinjeni po ovome članu naznačit će činioce i teškoće, ako ih ima, koje su utjecale na stupanj ispunjenja obaveza po ovoj Konvenciji. Izvještaj će takođe sadržavati

dovoljno podataka da bi se Komitetu pružilo sveobuhvatno razumijevanje provođenja Konvencije u dotičnoj zemlji.

3. Država-potpisnica koja je podnijela sveobuhvatan prvi izvještaj Komitetu ne mora, u kasnijim izvještajima koji se podnose prema stavu 1(b) ovog člana, ponavljati ranije date osnovne podatke.

4. Komitet može zahtijevati od država-potpisnica daljnje podatke bitne za provođenje Konvencije.

5. Komitet će Generalnoj skupštini preko Ekonomskog i Društvenog savjeta svake dvije godine podnijeti izvještaj o svojim djelatnostima.

6. Države-potpisnice će učiniti svoje izvještaje široko dostupnim javnosti u svojim zemljama.

Član 45.

Da bi se podržalo uspješno provođenje Konvencije i da bi se podstakla međunarodna saradnja na polju koga pokriva Konvencija;

(a) Specijalizirane agencije, Dječiji fond Ujedinjenih nacija (UNICEF) i drugi organi Ujedinjenih nacija imat će pravo da budu predstavljeni prilikom razmatranja provođenja onih odredbi ove Konvencije koje pripadaju djelokrugu njihovog mandata. Komitet može pozvati specijalizirane agencije, Dječiji fond Ujedinjenih nacija i druga ovlaštena tijela, kada to bude smatrano potrebnim, da daju stručne savjete o provođenju Konvencije u područjima unutar djelokruga njihovog mandata. Komitet može pozvati specijalizirane agencije, Dječiji fond Ujedinjenih nacija i druge organe Ujedinjenih nacija da podnesu izvještaje o provođenju Konvencije na područjima koja spadaju u djelokrug njihovih djelatnosti;

(b) Komitet će dostavljati, ako to bude smatrao potrebnim, specijaliziranim agencijama, Dječijem fondu Ujedinjenih nacija ili drugim ovlaštenim tijelima bilo kakve izvještaje država-potpisnica koji sadrže zahtjeve ili ukazuju na potrebe za tehničkim savjetima ili pomoći, zajedno s eventualnim zapažanjima ili prijedlozima Komiteta o tim zahtjevima ili ukazivanju na potrebe;

(c) Komitet može preporučiti Generalnoj skupštini da traži od generalnog sekretara da preduzme proučavanja određenih predmeta koji se tiču prava djeteta;

(d) Komitet može davati prijedloge i opšte preporuke zasnovane na podacima primljenim u skladu sa članovima 44. i 45. ove Konvencije. Takvi prijedlozi i opšte preporuke prenijet će se dotičnoj državi-potpisnici i o tome će se izvijestiti Generalna skupština, zajedno s primjedbama, ako ih ima, država-potpisnica.

DIO III

Član 46.

Ova Konvencija će biti otvorena za potpise svih država.

Član 47.

Ova Konvencija je podložna ratifikaciji. Dokumenti o ratifikaciji će se pohraniti kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 48.

Ova Konvencija će ostati otvorena pristupu bilo koje države. Dokumenti o pristupu biće pohranjeni kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 49.

1. Ova Konvencija će stupiti na snagu tridesetog dana nakon dana pohranjivanja dvadesetog dokumenta o ratifikaciji ili pristupu kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

2. Za svaku državu koja ratificira Konvenciju ili joj pristupa nakon pohranjivanja dvadesetog dokumenta o ratifikaciji ili pristupanju, Konvencija će stupiti na snagu tridesetog dana nakon pohranjivanja njenog dokumenta o ratifikaciji ili pristupanju.

Član 50.

1. Bilo koja država-potpisnica može predložiti amandman i predati ga generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Generalni sekretar će nakon toga prenijeti predloženi amandman državama-potpisnicama, s molbom da naznače da li se slažu s konferencijom država-potpisnica da bi se razmotrili prijedlozi i glasalo o njima. U slučaju da, u roku od četiri mjeseca od dana prenošenja amandmana, najmanje jedna trećina država-potpisnica prihvati takvu konferenciju, generalni sekretar će sazvati konferenciju pod okriljem Ujedinjenih nacija. Bilo koji amandman prihvaćen od većine država-potpisnica koje su prisutne i glasaju na konferenciji biće podnesen Generalnoj skupštini na odobrenje.

2. Amandman koji je prihvaćen u skladu sa stavom 1. ovog člana stupit će na snagu kada bude odobren od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija i prihvaćen od dvotrećinske većine država-potpisnica.

3. Kada amandman stupi na snagu, on će biti obavezan za one države-potpisnice koje su ga prihvatile, dok su ostale države potpisnice i dalje obavezane odredbama ove Konvencije i bilo kojim ranijim amandmanima koje su prihvatile.

Član 51.

1. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija primit će i proslijediti svim državama tekst koji sadrži pridržano pravo postavljeno od strane država u vrijeme ratifikacije ili pristupanja.

2. Uslov nespojiv sa ciljem i svrhom ove Konvencije neće biti dopušten.

3. Uslovi se mogu povući u bilo koje doba tako da se takva obavijet pošalje generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija koji će o tome obavijestiti sve države. Takva obavijest će dobiti valjanost s danom kad je primljena od strane Generalnog sekretara.

Član 52.

Država-potpisnica može otkazati ovu Konvenciju pismenim obavještenjem generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Otkazivanje stupa na snagu godinu dana od dana prijema obavijesti od strane Generalnog sekretara.

Član 53.

Određeno je da se ova Konvencija pohrani kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 54.

Original ove Konvencije, čiji su tekstovi na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku podjednako autentični, bit će pohranjen kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija. Kao svjedoci ovoga, potpisani opunomoćenici, valjano ovlašteni za to od svojih vlada, potpisali su ovu Konvenciju.